

Petr Valouch

Optimální zdanění fyzických osob

neplaťte víc, než musíte

- vymezení zdanitelných příjmů
- společné zdanění manželů
- rozdělení příjmů na spolupracující osoby
- optimalizace využití odčitatelných položek
- optimální zdanění příjmů z pronájmu a ostatních příjmů
- optimální rozdělení příjmů z hlediska plateb zdravotního a sociálního pojištění

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umisťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Edice Účetnictví a daně

Ing. Petr Valouch

Optimální zdanění fyzických osob

– neplatte víc, než musíte

Vydala GRADA Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7, jako svou 2 829. publikaci

Realizace obálky Pavel Kunert

Sazba Monika Svobodová

Odpovědná redaktorka dr. Eva Marádová, CSc.

Počet stran 140

První vydání, Praha 2007

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

© GRADA Publishing, a.s., 2007

ISBN 978-80-247-1805-7 (tištěná verze)

ISBN 978-80-247-6533-4 (elektronická verze ve formátu PDF) © Grada Publishing, a.s. 2011

GRADA Publishing: tel.: 220 386 401, fax: 220 386 400, www.grada.cz

Obsah

Předmluva	7
1. Příjmy fyzických osob a povinné odvody z těchto příjmů	9
1.1 Zdravotní a sociální pojištění v ČR	9
1.2 Daň z příjmů	16
1.3 Zdaňování příjmů fyzických osob a daňové priznání	21
2. Optimalizace pojistných a daňových odvodů u příjmů ze závislé činnosti	28
2.1 Daň z příjmů ze závislé činnosti a její optimalizace ze strany zaměstnance	29
2.1.1 Odvody z příjmů ze závislé činnosti u zaměstnance s podepsaným prohlášením	31
2.1.2 Odvody z příjmů ze závislé činnosti u zaměstnance bez podepsaného prohlášení	35
2.1.3 Roční zúčtování daně zaměstnance provedené zaměstnavatelem ...	38
3. Optimalizace pojistných a daňových odvodů u příjmů z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti	42
3.1 Zdravotní pojištění u OSVČ	43
3.2 Sociální pojištění u OSVČ	50
3.3 Daň z příjmů u OSVČ a jiné samostatné výdělečné činnosti	57
3.3.1 Zdaňování paušální daní podle § 7a ZDP	58
3.3.2 Zdaňování příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti při vedení daňové evidence	62
3.3.3 Zdaňování příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti při uplatnění paušálních výdajů	67
3.3.4 Rozdělení příjmů na spolupracující osoby	71
4. Optimalizace daňových odvodů z příjmů z pronájmu	79
4.1 Zdaňování příjmů z pronájmu podle § 9 ZDP	79
5. Optimalizace daňových odvodů z ostatních příjmů	87
6. Zálohy na daň z příjmů	94
7. Společné zdanění manželů	97
8. Příklad na minimalizaci celkových odvodů domácnosti	103
8.1 Zadání modelového příkladu a výpočet odvodů	103
Literatura	113
Příloha č. 1 – Daňová priznání při společném zdanění manželů	114
Příloha č. 2 – Daňová priznání při rozdělení 50 % příjmů a výdajů na manželku ...	127

Předmluva

Vážení čtenáři,

do rukou se vám dostává kniha „Optimální zdanění fyzických osob – neplaťte víc, než musíte“. Cílem publikace je poskytnout jednoduchý a srozumitelný návod, jak nezaplatit ze svých příjmů státu více, než je nezbytně nutné. Pozornost je věnována základním zákonným odvodům, které je nutno odvádět z dosažených příjmů, tzn. zdravotnímu a sociálnímu pojištění a dani z příjmů. Postupně jsou vymezovány základní pojmy, definována aktuální právní úprava týkající se zákonných odvodů a na základě typických situací je na konkrétních příkladech vysvětleno, jak minimalizovat povinné odvody domácností, a to jak v situacích, kdy je poplatník v domácnosti sám, tak i je-li členů v domácnosti více. Dalším kritériem pro minimalizaci odvodové povinnosti je původ a výše příjmů jednotlivých členů domácnosti (příjmy ze zaměstnání, podnikání, pronájmu atd.).

Publikace je doplněna přílohami, v nichž jsou pro konkrétní případy vyplněna daňová přiznání k dani z příjmů fyzických osob jednotlivých členů domácnosti.

Doufám, že tato kniha přispěje k vyřešení vašich praktických problémů v oblasti zdaňování příjmů fyzických osob a zabrání tak možným chybám postižitelným při případné finanční kontrole prováděné příslušnými finančními úřady.

autor

1. Příjmy fyzických osob a povinné odvody z těchto příjmů

Fyzické osoby dosahují při své činnosti (ze zaměstnání, podnikání, pronájmu, držby cenných papírů, příležitostných činností atd.) příjmů, které obvykle podléhají povinnosti odvodů části těchto příjmů státu. Tyto povinné odvody lze rozdělit do dvou základních skupin, a to na:

1. Pojistné (zdravotní a sociální).
2. Daň z příjmů.

Obě formy těchto odvodů představují právními předpisy předepsanou povinnost odvést státu část dosaženého příjmu, a to buď samotnou osobou, která těchto příjmů dosáhla (zejména v případě příjmů z podnikání a pronájmu) nebo prostřednictvím jiné osoby (zejména v případě příjmů ze závislé činnosti, kdy tyto odvody sráží zaměstnavatel). Jelikož tyto odvody je nutno spočítat vždy ve správné výši, je nutno znát aktuální právní úpravu, která jednotlivé druhy povinných odvodů upravuje.

1.1 Zdravotní a sociální pojištění v ČR

Zákonné pojistné se v České republice dělí na zdravotní a sociální pojištění:

- **zdravotní pojištění** (toto pojistné je placeno zdravotním pojišťovnám a je z něho hrazena lékařská péče, přičemž je musí platit bezvýhradně veškeré fyzické osoby v České republice (za některé je však hradí stát – např. studenti, důchodci atd.), za zaměstnance potom část zdravotního pojištění hradí také zaměstnavatel),
- **sociální pojištění** (toto pojistné je obecně odváděno státní správě sociálního zabezpečení a je členěno na 3 samostatné složky – nemocenské pojištění (z něhož jsou hrazeny potom případné nemocenské dávky, je-li fyzická osoba nemocná), důchodové pojištění (z něhož jsou hrazeny především starobní penze) a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (z níž je hrazena např. aktivní státní politika zaměstnanosti – rekvalifikační kurzy nezaměstnaných atd.). Na rozdíl od zdravotního pojištění je pojištění sociální hrazeno pouze v situaci, kdy určitý subjekt dosahuje vlastních zdanitelných příjmů (tzn. je-li např. určitá osoba nezaměstnaná a nemá vlastní příjmy, neplatí sociální pojištění, avšak zdravotní pojištění ano, byť většinou toto zdravotní pojištění hradí za takovou osobu stát (ovšem neplatí to vždy!)). Za zaměstnance opět část sociálního pojištění musí odvádět zaměstnavatel.

Problematiku **zdravotního pojištění** upravují v České republice především 2 zákony, a to zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Zdravotní pojištění obecně platí fyzické osoby (zaměstnanci, podnikatelé, ale i osoby bez zdanitelných příjmů), zaměstnavatel zaměstnávající zaměstnance nebo stát. Základní sazba zdravotního pojištění činí 13,5 %. Zaměstnancům je zdravotní pojištění strháváno obecně z jejich hrubé mzdy (ve výši 4,5 %), kromě toho část jejich zdravotního pojištění platí zaměstnavatel (9 % z jejich hrubé mzdy). Pro většinu zaměstnanců zároveň platí, že zdravotní pojištění musí být odvedeno alespoň z minimálního vyměřovacího základu, kterým se rozumí minimální mzda. Pokud tedy zaměstnanec v kalendářním měsíci nedosáhne minimální mzdy, je potom povinen prostřednictvím zaměstnavatele doplatit pojistné ve výši 13,5 %

z rozdílu minimální mzdy a skutečně dosaženého příjmu. Minimální vyměřovací základ se však netýká úplně všech zaměstnanců (nevztahuje se např. na osobu s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením, které se poskytuje mimořádné výhody II. nebo III. stupně podle předpisů o sociálním zabezpečení; osobu která dosáhla věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňuje další podmínky pro jeho přiznání; osobu, která celodenně osobně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku; osobu, která současně vedle zaměstnání vykonává samostatnou výdělečnou činnost a odvádí zálohy na pojistné vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro osoby samostatně výdělečně činné; osobu, za kterou je plátcem pojistného stát).

Osoby samostatně výdělečně činné platí zdravotní pojištění z určité části svých dosažených příjmů (konkrétně ve výši 13,5 % z 50 % příjmů z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jejich dosažení, zajištění a udržení). Také osoby samostatně výdělečně činné musí odvádět zdravotní pojištění alespoň z minimálního vyměřovacího základu, ale nejvýše z maximálního vyměřovacího základu. Minimálním vyměřovacím základem se od počátku roku 2007 rozumí dvanáctinásobek 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství; maximální vyměřovací základ je 486 000 Kč. Za průměrnou měsíční mzdou v národním hospodářství se pro účely tohoto zákona považuje částka, která se vypočte jako součin všeobecného vyměřovacího základu stanoveného nařízením vlády pro účely důchodového pojištění za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, pro který se průměrná mzda zjišťuje, a přepočítacího koeficientu stanoveného nařízením vlády pro účely důchodového pojištění pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu; vypočtená částka se zaokrouhluje na celé koruny nahoru. Výši průměrné měsíční mzdy za kalendářní rok vyhláší na základě údajů Českého statistického úřadu Ministerstvo zdravotnictví ve Sbírce zákonů sdělením. Pro rok 2007 byly údaje pro výpočet minimálního vyměřovacího základu stanoveny v nařízení č. 462/2006 Sb. Podle uvedeného nařízení činí průměrná mzda 20 139 Kč. Z toho plyne, že v roce 2007 minimální měsíční vyměřovací základ činí 10 069,50 Kč a ročním minimálním základem pak je dvanáctinásobek této částky. Také v tomto případě platí, že se minimální vyměřovací základ netýká všech OSVČ (opět se nevztahuje na osobu s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením, které se poskytuje mimořádné výhody II. nebo III. stupně podle předpisů o sociálním zabezpečení; osobu která dosáhla věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňuje další podmínky pro jeho přiznání; osobu, která celodenně osobně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku; na osobu, za niž je plátcem zdravotního pojištění stát a dále na osobu, která současně vedle samostatné výdělečné činnosti je zaměstnancem a odvádí pojistné z tohoto zaměstnání vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro zaměstnance). Třetí skupinou osob jsou osoby, za něž hradí zdravotní pojištění stát. Osoby, za které platí zdravotní pojištění stát jsou vymezeny v § 7 zákona č. 48/1997 Sb. Těmito osobami jsou např. (plný výčet viz uvedený zákon):

- nezaopatřené děti (mj. i studenti do věku 26 let);
- starobní důchodci;
- ženy na mateřské a rodičovské dovolené, a osoby pobírající peněžitou pomoc v mateřství podle předpisů o nemocenském pojištění;
- uchazeči o zaměstnání včetně uchazečů o zaměstnání, kteří přijali krátkodobé zaměstnání;
- osoby celodenně osobně a řádně pečující alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku atd.

Vyměřovacím základem u osoby, která po celý kalendářní měsíc nemá příjmy ze zaměstnání, ze samostatné výdělečné činnosti a není za ni plátcem pojistného stát, je minimální mzda, která od počátku roku 2007 činí 8 000 Kč. To znamená, že i osoba bez zdanitelných příjmů, pokud za ni není plátcem pojistného stát, musí každý měsíc hradit zdravotní pojišťovně zdravotní pojištění ve výši 13,5 % z minimální mzdy.

Zaměstnavatel je povinen nejpozději do 8 dnů od vzniku skutečnosti, která se oznamuje, provést u příslušné zdravotní pojišťovny oznámení o:

- a) nástupu zaměstnance do zaměstnání a jeho ukončení; jde-li o pojištěnce, kteří na území České republiky nemají trvalý pobyt, oznamuje též tuto skutečnost,
- b) změně zdravotní pojišťovny zaměstnancem, pokud mu tuto skutečnost sdělil; oznámení se provede odhlášením od placení pojistného u původní zdravotní pojišťovny a přihlášením k placení pojistného u zdravotní pojišťovny, kterou si zaměstnanec zvolil,
- c) skutečnostech rozhodných pro povinnost státu platit za zaměstnance pojistné, a to i v těch případech, kdy povinnost státu vznikla v době, kdy zaměstnanci poskytl pracovní volno bez náhrady příjmů, jsou-li mu tyto skutečnosti známy.

O oznamovaných skutečnostech je zaměstnavatel povinen vést evidenci a dokumentaci. Při plnění oznamovací povinnosti sděluje zaměstnavatel jméno, příjmení, trvalý pobyt a rodné číslo zaměstnance, případně jiné číslo pojištěnce.

Pojištěnec, který je osobou samostatně výdělečně činnou, je povinen oznámit příslušné zdravotní pojišťovně zahájení a ukončení samostatné výdělečné činnosti nejpozději do 8 dnů ode dne, kdy tuto činnost zahájil nebo ukončil.

Problematiku **sociálního pojištění** potom upravuje zejména zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Sociální pojištění se obecně skládá ze tří částí – z nemocenského pojištění, důchodového pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Sociální pojištění jsou povinni platit:

- a) zaměstnavatelé, jimiž se pro účely tohoto zákona rozumějí právnické nebo fyzické osoby, které zaměstnávají alespoň jednoho zaměstnance, organizační složky státu, v nichž jsou zařazeni zaměstnanci v pracovním poměru nebo činní na základě dohody o pracovní činnosti, a služební úřady, v nichž jsou státní zaměstnanci zařazeni k výkonu státní služby,
- b) zaměstnanci vymezení v § 3 odst. 1 písm. b) zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení¹.

Osoby samostatně výdělečně činné jsou povinny platit pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pokud jsou účastny důchodového pojištění podle předpisů o důchodovém pojištění². Vyměřovacím základem pro výpočet sociálního pojištění zaměstnance je obecně jeho hrubá mzda (přesnou definici lze nalézt v § 5 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb.) s výjimkami uvedenými v § 5 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb., vyměřovacím základem OSVČ je pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní

¹ Podle § 3 odst. 6 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení, platí, že zahraniční zaměstnanci jsou za dobu dobrovolné účasti na nemocenském pojištění povinni platit pojistné na nemocenské pojištění. Zahraničním zaměstnancem se pro účely tohoto zákona rozumí zaměstnanec zaměstnavatele, jehož sídlo je na území státu, s nímž Česká republika neuzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení, je-li činný v České republice ve prospěch tohoto zaměstnavatele.

² Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění.

politiku zaměstnanosti částka, kterou si určí, ne však méně než 50 % příjmu ze samostatné výdělečné činnosti, a to po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení (opět za podmínek zákona o sociálním pojištění). Zákon o sociálním pojištění opět stanovuje minimální a maximální vyměřovací základ pro OSVČ pro stanovení pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Účast OSVČ na nemocenském pojištění je dobrovolná.

V roce 2007 činí sazby pojistného na sociální pojištění:

- a) u zaměstnanců:
 - 1. 8 %, z toho 1,1 % na nemocenské pojištění, 6,5 % na důchodové pojištění a 0,4 % na státní politiku zaměstnanosti,
 - 2. 6,5 % z vyměřovacího základu, jde-li o zaměstnance uvedeného v § 3 odst. 3 písm. b) zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení (opět se jedná pouze o zaměstnance, kterými jsou společníci a jednatelé společnosti s ručením omezeným a komanditisté komanditní společnosti, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro ni práci, za kterou jsou touto společností odměňováni, a členové družstva, kteří vykonávají činnost v orgánech družstva mimo pracovněprávní vztah za odměnu, jejíž výše je předem určena, pokud výkon této činnosti není podle stanov družstva považován za výkon práce pro družstvo, kteří jsou účastní důchodového pojištění),
- b) u osob samostatně výdělečně činných 29,6 % na důchodové pojištění a na státní politiku zaměstnanosti, z toho 28 % na důchodové pojištění a 1,6 % na státní politiku zaměstnanosti, a 2,5 % z vyměřovacího základu pro pojistné na nemocenské pojištění³,
- c) u osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění 28 % z vyměřovacího základu,
- d) u zahraničního zaměstnance 2,5 % z vyměřovacího základu.

Zaměstnavatel je povinen odvádět i pojistné, které je povinen platit zaměstnanec. Pojistné odvedené za zaměstnance srazí zaměstnavatel z jeho příjmů, které mu zúčtoval. Za kalendářní měsíc, ve kterém zaměstnanec má započitatelný příjem, avšak nelze z něho srazit pojistné z důvodu, že tento příjem není v peněžní formě, srazí zaměstnavatel pojistné z příjmů v peněžní formě zúčtovaných zaměstnanci v nejbližších kalendářních měsících. Zaměstnavatel je povinen si sám vypočítat pojistné, které je povinen odvádět (tato sazba zůstává pro rok 2007 ve výši 26 %). Pojistné se odvádí na účet okresní správy sociálního zabezpečení.

Osoba, která aspoň po část kalendářního roku vykonávala samostatnou výdělečnou činnost, je povinna podat příslušné okresní správě sociálního zabezpečení nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve kterém měla podat daňové přiznání za tento kalendářní rok, na předepsaném tiskopise přehled o příjmech a výdajích za tento kalendářní rok.

Příklad č. 1:

Pan Novák (trvalé bydliště má ve Vyškově) ukončil ke dni 31. 1. 2007 zaměstnanecký poměr se svým zaměstnavatelem. Po celý měsíc únor byl nezaměstnaný, avšak nezaregistroval se jako nezaměstnaný na úřadu práce. Do evidence úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání vstoupil až k 1. 3. 2007. K 1. 4. 2007 byl z evidence úřadu práce vyřazen, neboť nastoupil do nového zaměstnání s hrubou mzdou 20 000 Kč měsíčně. Jakým způsobem bude pan Novák hradit zdravotní a sociální pojištění za měsíce únor až duben 2007?

³ Podrobněji viz kapitola zabývající se srážkami z příjmů z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (OSVČ).

Řešení:

Z hlediska zdravotního pojištění v únoru 2007 platí, že pan Novák je tzv. osobou bez zdanitelných příjmů (§ 5 písm. c) zákona č. 48/1997 Sb.), přičemž tato skutečnost trvala po celý měsíc. I na takovou osobu se podle uvedeného zákona vztahuje povinnost platit pojistné na zdravotní pojištění. Na základě § 10 zákona č. 592/1992 Sb. platí, že osoba bez zdanitelných příjmů platí pojistné na účet příslušné zdravotní pojišťovny za celý kalendářní měsíc. Pojistné je splatné od prvního dne kalendářního měsíce, za který se platí, do osmého dne následujícího kalendářního měsíce. Dle § 3b zákona č. 592/1992 Sb. zároveň platí, že vyměřovacím základem pro výpočet pojistného na zdravotní pojištění je u takové osoby minimální mzda. Jelikož výše minimální mzdy činí v současnosti 8 000 Kč a sazba pojistného na zdravotní pojištění činí 13,5 %, bude muset pan Novák nejpozději do 8. března 2007 zaplatit své zdravotní pojišťovně částku $0,135 \times 8\,000 = 1\,080$ Kč.

V březnu 2007 se již pan Novák zaregistroval jako nezaměstnaný na úřadu práce. Stal se tak uchazečem o zaměstnání podle § 7 odst. 1 písm. e) zákona č. 48/1997 Sb., za něhož je plátcem zdravotního pojištění stát. V měsíci březnu se tedy pan Novák nemusí starat o platbu pojistného na zdravotní pojištění, neboť tuto platbu za něj obstará stát.

Z hlediska sociálního pojištění v měsících únoru i březnu 2007 platí, že pan Novák není poplatníkem pojistného na sociální pojištění podle zákona č. 589/1992 Sb. Nevztahuje se na něj tedy ani v jednom měsíci povinnost hradit toto pojistné⁴.

V měsíci dubnu již dosáhl pan Novák příjmů ze zaměstnaneckého poměru v hrubé výši 20 000 Kč. Z hlediska zdravotního pojištění tedy platí, že výše jeho příjmu v dubnu 2007 převýšila minimální vyměřovací základ (minimální mzdu). Z tohoto důvodu bude zdravotní pojištění hrazeno z částky 20 000 Kč. Podle § 9 odst. 2 zákona č. 48/1997 Sb. platí, že pojistné na zdravotní pojištění za zaměstnance hradí z jedné třetiny zaměstnanec (tedy 4,5 %), ze dvou třetin zaměstnavatel (9 %). Zaměstnavatel tedy z hrubé mzdy pana Nováka strhne 4,5 %, tj. 900 Kč. Z hlediska pojistného na sociální pojištění platí podle § 7 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., že zaměstnavatel strhne panu Novákovi z hrubé mzdy pojistné na sociální pojištění ve výši 8 % z jeho hrubé mzdy, tj. 1 600 Kč. Dalších 26 % z hrubé mzdy pak navíc musí jako pojistné na sociální pojištění zaplatit přímo zaměstnavatel.

Příklad č. 2:

Jiří Hanzelka studuje druhým rokem v prezenční formě na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně (je mu 20 let). Při studiu chodí pravidelně na brigádu (pracuje jako operátor call centra významné pojišťovny). Na tuto činnost má s pojišťovnou uzavřenu dohodu o pracovní činnosti. V měsíci lednu 2007 dosáhl jeho hrubý měsíční příjem 5 055 Kč. Jiří Hanzelka zaměstnavateli nedoložil, že je studentem vysoké školy soustavně se připravujícím na budoucí povolání. Jakým způsobem zaměstnavatel strhne z jeho hrubé mzdy zdravotní a sociální pojištění? Jak by se situace změnila, pokud by Jiří Hanzelka zaměstnavateli potvrzení o studiu předložil?

Řešení:

Z hlediska zdravotního pojištění platí, že zaměstnavatel musí zajistit, že pojistné na zdravotní pojištění bude vypočteno nejméně z minimálního vyměřovacího základu, kterým je dle § 3 odst. 6 zákona č. 592/1992 Sb. minimální mzda, která v současnosti činí 8 000 Kč. Výjimky,

⁴ Není však vyloučeno, aby se pan Novák dobrovolně přihlásil k účasti na důchodovém pojištění. Pak by v uvedených měsících hradil pojistné na toto důchodové pojištění.

kdy není nutno pojistné na zdravotní pojištění srážet alespoň z minimální mzdy vymezuje § 3 odst. 8 zákona č. 592/1992 Sb. Minimální vyměřovací základ se dle tohoto ustanovení nevztahuje mj. na osoby, za něž je plátcem pojistného stát⁵. Osobou, za niž je plátcem pojistného stát, je dle tohoto ustanovení také tzv. nezaopatřené dítě, jímž se rozumí mj. studenti vysokých škol soustavně se připravující na budoucí povolání, a to až do věku 26 let. V případě osob, za něž je plátcem pojistného stát, tedy neplatí, že zaměstnavatel musí srážet pojistné z minimálního vyměřovacího základu, nýbrž vyměřovacím základem v takovém případě je skutečný příjem. Problém Jiřího Hanzelky však spočívá v tom, že zaměstnavateli nedoložil potvrzení o studiu, čili zaměstnavatel není seznámen se skutečností, že za Jiřího Hanzelku je plátcem zdravotního pojištění stát. V takovém případě proto zaměstnavatel postupuje tak, že z hrubé mzdy Jiřího Hanzelky strhne nejprve 4,5 % ze skutečného příjmu, tj. $0,045 \times 5\,055 = 228$ Kč⁶. Další 9 % z částky 5 055 Kč hradí zaměstnavatel ze svých prostředků. Kromě toho však zaměstnavatel strhne Jiřímu Hanzelkovi z jeho hrubé mzdy 13,5 % z rozdílu mezi minimální mzdou a skutečným příjmem, tj. $0,135 \times (8\,000 - 5\,055) = 398$ Kč. Z hlediska pojistného na sociální pojištění platí, že vyměřovacím základem pro výpočet pojistného je úhrn příjmů účtovaných mu zaměstnavatelem v souvislosti s výkonem zaměstnání (v našem případě hrubá mzda). Z této částky tedy zaměstnavatel vypočte pomocí sazby 8 % pojistné na sociální pojištění, které tedy bude činit $5\,055 \times 0,08 = 405$ Kč. Tato částka bude ze mzdy stržena bez ohledu na skutečnost, zda Jiří Hanzelka zaměstnavateli doloží potvrzení o studiu či nikoliv.

V případě, že Jiří Hanzelka nedoloží zaměstnavateli potvrzení o studiu, bude mu v součtu ze mzdy sraženo pojistné na zdravotní a sociální pojištění ve výši:

Odvod pojistného na zdravotní a sociální pojištění = $228 + 398 + 405 = 1\,031$ Kč.

V případě, že by Jiří Hanzelka potvrzení o studiu zaměstnavateli doložil, činilo by celkové stržené pojistné pouze:

Odvod pojistného na zdravotní a sociální pojištění = $228 + 405 = 633$ Kč.

Příklad č. 3:

Pan Rohlínek pracuje na hlavní pracovní poměr (nový zákoník práce již neobsahuje členění pracovních poměrů na hlavní a vedlejší, přesto z důvodu zažitých zvyklostí zůstává pro tento příklad tato terminologie zachována) ve společnosti Chuj, a.s. Jeho pravidelný hrubý měsíční příjem činí 15 000 Kč. Kromě toho ještě na vedlejší pracovní poměr pracuje jako hlídač u společnosti Fuj, s.r.o., kde má uzavřenu řádnou pracovní smlouvu, která mu zajišťuje pravidelný měsíční příjem 3 000 Kč. Platí i v tomto případě, že společnost Fuj, s.r.o. musí panu Rohlínkovi srážet pojistné na zdravotní pojištění nejméně z minimální mzdy?

Řešení:

V případě, že pan Rohlínek nedoloží společnosti Fuj, s.r.o. potvrzení od společnosti Chuj, a.s. o skutečnosti, že v daném měsíci mu již bylo strženo pojistné na zdravotní pojištění alespoň z minimální mzdy, potom skutečně platí, že bude u společnosti Fuj, s.r.o. strženo panu Rohlínkovi pojistné na zdravotní pojištění nejen ve výši 4,5 % z částky 3 000 Kč, ale navíc také 13,5 % z rozdílu minimální mzdy a skutečného výdělku, tj. $0,135 \times (8\,000 - 3\,000) = 675$ Kč. Tuto částku však společnost Fuj, s.r.o. panu Rohlínkovi nestrhne, pokud bude mít k dispozici výše uvedené potvrzení od druhého zaměstnavatele pana Rohlíneka.

⁵ Tyto osoby jsou vymezeny v § 7 zákona č. 48/1997 Sb.

⁶ Po zaokrouhlení na celé koruny nahoru.

Příklad č. 4:

Adéla Myšková je studentkou Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Je jí 24 let a o prázdninách si domluvila brigádu v marketingovém oddělení společnosti Green, a.s. Předpokládaný rozsah práce bude činit 80 hodin v měsíci červenci a 30 hodin v měsíci srpnu. Dohodnutá mzda činí 100 Kč/hod. Adéla Myšková má základní požadavek, aby nemusela platit z dosaženého příjmu zdravotní ani sociální pojištění. Existuje v tomto případě legální způsob, jak jejího požadavku dosáhnout?

Řešení:

Ano, legální řešení existuje. Je jím dohoda o provedení práce. V případě, že zaměstnavatel uzavře s Adélou Myškovou dohodu o provedení práce, nebude z hrubé mzdy sráženo pojistné ani na zdravotní ani na sociální pojištění. Dokonce ani zaměstnavatel nemusí v tomto případě za svého zaměstnance odvádět pojistné na zdravotní a sociální pojištění. Příjmy plynoucí z dohody o provedení práce totiž nezakládají účast na nemocenském pojištění (proto se neplatí pojistné na zdravotní pojištění a sociální pojištění) ani na důchodovém pojištění (příjmy z dohod o provedení práce tak nemají vliv na budoucí výpočet důchodu). Dohoda o provedení práce má však své omezení a nelze ji uzavřít mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem na delší dobu než 150 hodin ročně. V případě, že by předpokládaný rozsah práce pro jednoho zaměstnavatele přesáhl uvedených 150 hodin, je nutno uzavřít buď dohodu o pracovní činnosti nebo řádnou pracovní smlouvu.

Příklad č. 5:

Dagmar Zajícová podniká jako OSVČ (vede kadeřnický salon v Brně, tato činnost představuje její hlavní výdělečnou činnost, žádnou jinou výdělečnou činnost nevykonává). Její roční zdanitelné příjmy dosáhly za rok 2007 částky 2 000 000 Kč. Výdaje směřující k dosažení, zajištění a udržení příjmů činily 600 000 Kč. Z jaké částky a v jaké výši bude Dagmar Zajícová hradit zdravotní a sociální pojištění za rok 2007, pokud se nepřihlásila k účasti na nemocenském pojištění?

Řešení:

Vyměřovacím základem OSVČ z hlediska zdravotního i sociálního pojištění je 50 % příjmu ze samostatné výdělečné činnosti, a to po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení. Vyměřovací základ Dagmar Zajícové z hlediska pojistného na zdravotní a sociální pojištění tak činí:

$$\text{Vyměřovací základ} = 0,5 \times (2\,000\,000 - 600\,000) = 700\,000 \text{ Kč.}$$

Zároveň však platí, že jak z hlediska zdravotního tak i sociálního pojištění je stanoven maximální možný vyměřovací základ pro OSVČ, který činí v obou případech 486 000 Kč⁷. Vyměřovací základ pro výpočet pojistného na zdravotní i sociální pojištění Dagmar Zajícové tedy činí 486 000 Kč. Z této částky pak bude vypočteno uvedené pojistné, a to na zdravotní pojištění ve výši 13,5 % a na sociální pojištění ve výši 29,6 % (z toho 28 % na důchodové pojištění a 1,6 % na státní politiku zaměstnanosti).

⁷ Maximální výši vyměřovacího základu pro zdravotní pojištění definuje § 3a odst. 2 zákona č. 592/1992 Sb., z hlediska sociálního pojištění je tento maximální vyměřovací základ definován v § 5a odst. 3 zákona č. 589/1992 Sb.

1.2 Daň z příjmů

Většina příjmů fyzických osob podléhá také zdanění, a to dani z příjmů. Problematiku daně z příjmů upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v platném znění (dále jen ZDP). Uvedený zákon upravuje jak problematiku daně z příjmů fyzických osob, tak také daň z příjmů právnických osob. Dani z příjmů fyzických osob podléhají veškeré příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů a zároveň nejsou od této daně osvobozeny. Z hlediska původu příjmů fyzických osob a jejich zdanění rozlišuje ZDP dvě kategorie poplatníků, a to tzv. daňové rezidenty (poplatníci s neomezenou daňovou povinností) a daňové nerezidenty (poplatníci s omezenou daňovou povinností).

Daňový rezident je definován v § 2 odst. 2 ZDP jako poplatník (fyzická osoba), jehož daňová povinnost se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí. Rezidentem je fyzická osoba, která má na území ČR bydliště nebo se zde obvykle zdržuje, tzn. že na území ČR pobývá alespoň 183 dní v kalendářním roce, a to souvisle nebo v několika obdobích. **Daňový nerezident** je potom definován v § 2 odst. 3 ZDP jako poplatník, jehož daňová povinnost se vztahuje pouze na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR. Nerezident nemá na území ČR bydliště, obvykle se zde nezdržuje nebo zdržuje méně než 183 dní v roce, příp. i déle, avšak z důvodu studia nebo léčení. Patří sem i fyzické osoby, které jsou podle mezinárodních smluv o zamezení dvojího zdanění považovány za daňové cizozemce.

Příjmy, které je nutno zdaňovat dani z příjmů fyzických osob, rozděluje ZDP do celkem 5 skupin, a to na:

- příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků (§ 6 ZDP (jedná se zejména o příjmy ze zaměstnaneckého poměru)),
- příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7 ZDP (jedná se zejména o příjmy, které dosahují fyzické osoby – podnikatelé (OSVČ) ze své podnikatelské činnosti, ale také např. o příjmy z nezávislých povolání, příjmy z autorských práv atd.)),
- příjmy z kapitálového majetku (§ 8 ZDP),
- příjmy z pronájmu (§ 9 ZDP (jedná se o příjmy z pronájmu nemovitostí a movitých věcí s výjimkou příležitostného pronájmu movitých věcí za podmínky, že tyto nemovité či movité věci nejsou součástí obchodního majetku poplatníka (v takovém případě by se jednalo o příjmy podle § 7 ZDP)),
- ostatní příjmy (§ 10 ZDP (jedná se o všechny ostatní zdanitelné příjmy fyzických osob, které není možno zdanit podle § 6 – 9 ZDP)).

Předmětem daně jsou nejen příjmy peněžní, ale rovněž příjmy nepeněžní (dosažené i směnou), které se oceňují podle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů.

Dani z příjmů fyzických osob nepodléhají však příjmy, které nejsou podle § 3 ZDP předmětem daně z příjmů. Těmito příjmy se rozumí:

- příjmy získané nabytím akcií nebo podílových listů podle zvláštního právního předpisu, který upravuje podmínky převodu majetku státu na jiné osoby (zákon č. 92/1991 Sb.),
- příjmy získané zděděním majetku (tyto příjmy však podléhají dani dědické podle zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, darovací a dani z převodu nemovitostí, v platném znění),

- příjmy získané darováním nemovitosti, movité věci nebo majetkového práva, s výjimkou příjmů z nich plynoucích a s výjimkou darů přijatých v souvislosti s výkonem činnosti podle § 6 ZDP (příjmy ze závislé činnosti) nebo s podnikáním anebo s jinou samostatnou výdělečnou činností (tyto příjmy však podléhají dani darovací podle zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, darovací a dani z převodu nemovitostí, v platném znění),
- příjmy získané vydáním majetku (restituce, rehabilitace),
- příjmy získané fyzickou osobou nabytím daru v souvislosti s provozováním školských nebo zdravotnických zařízení, zařízení na ochranu opuštěných nebo ohrožených zvířat,
- úvěry a půjčky s výjimkou:
 - příjmů, které věřitel nabyl z vrácené půjčky nebo úvěru úplatným postoupením pohledávky vzniklé na základě této půjčky nebo úvěru, a to ve výši rovnající se rozdílu mezi příjmem plynoucím z vrácené půjčky nebo úvěru a cenou, za kterou byla pohledávka postoupena,
 - příjmu plynoucího poplatníkovi, který vede daňovou evidenci, z eskontního úvěru ze směnky, kterou je hrazena pohledávka.
- příjmy z rozšíření nebo zúžení společného jmění manželů (podle § 143a občanského zákoníku),
- příjmy plynoucí z titulu spravedlivého zadostiučinění přiznaného Evropským soudem pro lidská práva ve výši, kterou je Česká republika povinna uhradit, nebo z titulu smírného urovnání záležitosti před tímto soudem ve výši, kterou se Česká republika zavázala uhradit,
- příjmy plynoucí fyzické osobě (rezidentu ČR), který vypomáhá domácími pracemi v zahraničí, nebo příjmy plynoucí nerezidentu (zahraniční osobě), který vypomáhá domácími pracemi v ČR, a to za stravu a ubytování, jde-li o příjem k uspokojování základních sociálních, kulturních nebo vzdělávacích potřeb (au-pair).

Další příjmy, které nejsou předmětem daně z příjmů, pak definuje § 6 odst. 7 ZDP (v tomto případě se jedná o příjmy, které byly dosaženy při závislé činnosti (obecně ze zaměstnání)). Tyto příjmy však zúčtovává obecně zaměstnavatel, takže běžný občan se o správnost jejich zdanění starat nemusí.

Jelikož výše uvedené příjmy nejsou vůbec předmětem daně, nemusí poplatník v souvislosti s jejich nabytím vůbec o dani z příjmů uvažovat. Kromě příjmů, které nejsou předmětem daně z příjmů, však existují i příjmy, které sice předmětem daně z příjmů jsou, avšak daň se z nich také neplatí. V tomto případě se jedná o příjmy od daně osvobozené. Na rozdíl od příjmů, které nejsou předmětem daně, je u příjmů od daně osvobozených nutno kontrolovat podmínky, za nichž je možné toto osvobození uplatnit. Příjmy osvobozené od daně z příjmů fyzických osob definuje zejména § 4 ZDP. Mezi nejdůležitější příjmy osvobozené od daně z příjmů fyzických osob patří:

- a) příjmy z prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu, včetně souvisejícího pozemku, pokud v něm prodávající měl bydliště nejméně po dobu 2 let bezprostředně před prodejem. Obdobně se postupuje také u příjmů z prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu, včetně souvisejícího pozemku, pokud v něm prodávající měl bydliště bezprostředně před prodejem po dobu kratší dvou let a použije-li získané prostředky na uspokojení bytové potřeby (a to v období nejpozději jeden rok po roce, v němž byl tento příjem získán, a další možností je, že ekvivalentní prostředky byly vynaloženy i v době jednoho roku před přijetím kupní ceny). Pro osvobození příjmů

plynoucích manželům z jejich společného jmění postačí, aby podmínky pro jeho osvobození splnil jen jeden z manželů, pokud majetek, kterého se osvobození týká, není nebo nebyl zařazen do obchodního majetku jednoho z manželů. Osvobození se nevztahuje na příjmy z prodeje tohoto bytu nebo domu, pokud je nebo byl zahrnut do obchodního majetku pro výkon podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti, a to do 2 let od jeho vyřazení z obchodního majetku. Osvobození se dále nevztahuje na příjmy, které plynou poplatníkovi z budoucího prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu na tomto majetku, včetně souvisejícího pozemku, uskutečněného v době do 2 let od nabytí, a z budoucího prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu na tomto majetku, včetně souvisejících pozemků, uskutečněného v době do 2 let od jeho vyřazení z obchodního majetku, i když kupní smlouva bude uzavřena až po 2 letech od nabytí nebo po 2 letech od vyřazení z obchodního majetku; v případě ostatních nemovitostí, bytů a nebytových prostor platí pro osvobození od daně z příjmů fyzických osob obecně lhůty 5 let,

- b) příjmy z prodeje movitých věcí. Osvobození se však nevztahuje na příjmy z prodeje motorových vozidel, letadel a lodí, nepřesahuje-li doba mezi nabytím a prodejem dobu jednoho roku. Osvobození se nevztahuje rovněž na příjmy z prodeje movitých věcí, včetně příjmů z prodeje movitých věcí vrácených poplatníkovi v rámci restituce a rehabilitace, pokud jsou nebo byly zahrnuty do obchodního majetku pro výkon podnikatelské a jiné samostatné výdělečné činnosti poplatníka, a to do pěti let od jejich vyřazení z obchodního majetku,
- c) přijatá náhrada škody, náhrada nemajetkové újmy, plnění z pojištění majetku a plnění z pojištění odpovědnosti za škody, kromě plateb přijatých náhradou za ztrátu příjmu a plateb přijatých jako náhrada za škody způsobené na majetku, který byl zahrnut do obchodního majetku pro výkon podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti v době vzniku škody, nebo přijatých jako náhrada za škody způsobené na majetku sloužícího v době vzniku škody k pronájmu a kromě plnění z pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s podnikatelskou nebo jinou samostatnou výdělečnou činností poplatníka a za škodu způsobenou poplatníkem v souvislosti s pronájmem,
- d) příjem získaný ve formě dávek a služeb z nemocenského pojištění, důchodového pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, státní sociální podpory podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, a příjem získaný ve formě náhrady mzdy (platu) nebo sníženého platu (snížené odměny) po dobu prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti (karantény) podle § 127a zákoníku práce; jde-li však o příjmy ve formě pravidelně vyplácených důchodů (penzí), je od daně osvobozena z úhrnu těchto příjmů pouze částka ve výši 198 000 Kč ročně, do níž se však nezahrnuje výše příplatku (příspěvku) k důchodu podle zvláštního právního předpisu,
- e) dávky a služby sociální péče, dávky státní sociální podpory a státní dávky (příspěvky) upravené zvláštními předpisy nebo obdobná plnění poskytovaná ze zahraničí,
- f) stipendia ze státního rozpočtu, z rozpočtu kraje, z prostředků vysoké školy, stipendia z prostředků právnické osoby, která vykonává činnost střední školy nebo vyšší odborné školy, anebo obdobná plnění ze zahraničí, podpory a příspěvky z prostředků nadací, nadačních fondů a občanských sdružení včetně obdobných plnění poskytovaných ze zahraničí a nepeněžního plnění,
- g) úroky z vkladů ze stavebního spoření, včetně úroků ze státní podpory,

- h) příjmy z prodeje cenných papírů nabytých poplatníkem v rámci kupónové privatizace; příjmy z prodeje ostatních cenných papírů, přesáhne-li doba mezi nabytím a převodem těchto cenných papírů při jejich prodeji nebo vrácení dobu 6 měsíců, a dále příjmy z podílu připadající na podílový list při zrušení podílového fondu, přesáhne-li doba mezi nabytím podílového listu a dnem vyplacení podílu dobu 6 měsíců,
- i) úrokové výnosy z hypotečních zástavních listů, v jejichž emisních podmínkách se emitent zavázal použít k řádnému krytí závazků z těchto hypotečních zástavních listů pouze pohledávky (nebo jejich části) z hypotečních úvěrů, které byly poskytnuty výhradně na financování investic do nemovitostí, včetně jejich pořízení či výstavby, nebo na financování bytových potřeb podle § 15 odst. 3 ZDP,
- j) příjem plynoucí ve formě daňového bonusu (§ 35c ZDP (daňový bonus na vyživované dítě)) atd.

Kromě příjmů, které jsou od daně z příjmů fyzických osob osvobozeny podle § 4 ZDP, vymezuje ZDP další příjmy od daně z příjmů fyzických osob osvobozené, a to v § 6 odst. 9 ZDP (jedná se o osvobozené příjmy ze závislé činnosti, jejichž posouzení zdanění je záležitostí zaměstnavatele) a dále v § 10 odst. 3 ZDP (v tomto případě se jedná o osvobození některých z tzv. ostatních příjmů fyzických osob vymezených v § 10 ZDP). Uvedené osvobození se týká těchto příjmů:

1. příjmy z příležitostných činností nebo z příležitostného pronájmu movitých věcí, včetně příjmů ze zemědělské výroby, která není provozována podnikatelem (samostatně hospodařícím rolníkem), pokud jejich úhrn u poplatníka nepřesáhne ve zdaňovacím období 20 000 Kč; přitom příjmem poplatníka, kterému plyne příjem z chovu včel a u kterého nepřekročí ve zdaňovacím období počet včelstev 40, je od daně osvobozena částka 500 Kč na jedno včelstvo,
2. výhry z loterií, sázek a podobných her provozovaných na základě povolení vydaného podle zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách nebo na základě obdobných předpisů vydaných v členských státech Evropské unie nebo dalších státech, které tvoří Evropský hospodářský prostor.

Příjmy osvobozené od daně na rozdíl od příjmů, které předmětem daně vůbec nejsou, dani z příjmů sice podléhají, avšak při splnění podmínek pro osvobození se u nich daň z příjmů neuplatní, čili není nutno kvůli nim např. podávat daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob.

Příklad č. 6:

Jan Svoboda dostudoval vysokou školu a získal své první zaměstnání s čistým měsíčním příjmem 25 000 Kč. Z této částky si chce pravidelně měsíčně spořit 6 000 Kč, přičemž tuto částku chce rozdělit na třetiny a ty chce investovat na termínovaný účet u banky, na stavební spoření a do akcií přes RM – Systém. S jakým zdaněním výnosů u jednotlivých investičních produktů musí počítat?

Řešení:

Z hlediska vkladů na termínovaný účet platí, že výnosy z takových vkladů (ale také např. výnosy z vkladů na běžných účtech, vkladních knížkách apod.) podléhají zdanění dani z příjmů, a to bez ohledu na výši a splatnost vkladu. Zdanění výnosů z těchto vkladů se řídí ustanovením § 36 odst. 2 písm. c) ZDP. Uvedené výnosy tak podléhají srážkové dani 15 %. Tuto daň sráží přímo banka, takže investor již dostane vyplacený úrok z termínovaného vkladu

po zdanění a o jejich další zdaňování se již nemusí starat⁸. Z hlediska výnosů ze stavebního spoření platí, že úroky z vkladů ze stavebního spoření, včetně úroků ze státní podpory, jsou osvobozeny od daně z příjmů, a to podle § 4 odst. 1 písm. s) ZDP. To znamená, že úroky, které jsou stavebními spořitelny garantovány u jejich účtů stavebního spoření, je tentokrát možné chápat již jako čisté, neboť budou skutečně připsány klientům v plné výši. Nejsložitější situace se zdaněním je u akcií. Podle § 4 odst. 1 písm. w) ZDP platí, že od daně z příjmů jsou osvobozeny také příjmy z prodeje cenných papírů, ovšem pouze tehdy, že doba mezi jejich nabytím a prodejem přesáhne 6 měsíců (a to ještě za podmínky, že tyto cenné papíry nejsou a ani nebyly vloženy do obchodního majetku poplatníka⁹). V případě, že Jan Svoboda bude uvedené akcie držet déle než 6 měsíců, uplatní se tedy osvobození od daně z příjmů u prodeje těchto akcií. V případě, že však tyto akcie prodá dříve, bude nutno příp. zisk z prodeje uvedených akcií zdanit. Jelikož Jan Svoboda není podnikatelem, bude se z hlediska zdanění příjmů z těchto akcií jednat o tzv. ostatní příjem, který se zdaňuje podle § 10 odst. 1 písm. b) ZDP (jedná se o příjmy, které se zdaňují v rámci daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob, čili Jan Svoboda si musí jejich zdanění provést sám ve svém daňovém přiznání). Podle § 10 odst. 5 ZDP si bude moci Jan Svoboda uplatnit jako položky snižující základ daně nabývací (kupní) cenu akcií, ale také výdaje spojené s prodejem akcií a platby za obchodování na trhu s cennými papíry vynaložené při jejich pořízení (tyto výdaje pochopitelně bude muset správci daně případně na vyžádání prokázat, čili je nutno si uchovat o uvedených platbách příslušné doklady).

Příklad č. 7:

Pan Zelený si koupil dne 16. 12. 2006 osobní automobil za 400 000 Kč (nebyl vložen do obchodního majetku). Dne 27. 4. 2007 se mu tento automobil porouchal a pan Zelený za jeho opravu uhradil 10 000 Kč. Dne 14. 12. 2007 tento automobil prodal za 500 000 Kč (tuto částku také vyinkasoval). Co udělal pan Zelený hloupě a co z této situace nyní vyplývá?

Řešení:

Pan Zelený měl s prodejem vozu počkat do 17. 12. 2007, neboť za stávajících podmínek nebyl dodržen časový test 1 roku uplynulšího mezi nákupem a prodejem osobního automobilu nutný pro osvobození příjmu z prodeje osobního automobilu od daně z příjmů podle § 4 odst. 1 písm. c) ZDP. Příjem z prodeje automobilu musí být za uvedených podmínek zdaněn. V tomto případě se jedná o tzv. ostatní příjem zdaňovaný dle § 10 ZDP. Jako daňový příjem uvede pan Zelený do svého daňového přiznání k dani z příjmů prodejní cenu 500 000 Kč, jako daňové výdaje uplatní kupní cenu ve výši 400 000 Kč a výdaje na opravu automobilu ve výši 10 000 Kč.

Příklad č. 8:

Manželé Nečasovi si dne 27. 6. 2006 koupili do svého osobního vlastnictví dvoupokojový byt v kupní ceně 800 000 Kč. Dne 28. 8. 2007 tento byt prodali za 900 000 Kč a z těchto

⁸ Úrokové sazby, které uvádějí banky u svých vkladových produktů, je tedy nutno chápat jako hrubé a je nutno pro zjištění skutečného výnosu z pozice investora odečíst od těchto sazeb 15 %.

⁹ Obchodním majetkem se rozumí souhrn majetku, který fyzická osoba využívá k podnikání a o němž účtuje, příp. o něm vede tzv. daňovou evidenci podle § 7b ZDP. V případě, že by cenné papíry byly vloženy do obchodního majetku, je nutno zisk z nich doasaženy zdaňovat podle § 7 ZDP (tedy jako příjmy z podnikání). V případě, že by cenné papíry byly vloženy do obchodního majetku poplatníka v minulosti, avšak před jejich prodejem by byly z obchodního majetku poplatníka vyřazeny, přichází v úvahu osvobození od daně z příjmů fyzických osob u příjmu z těchto akcií, avšak pouze tehdy, pokud poplatník před tím úplně ukončil svou podnikatelskou činnost a od jejího ukončení uběhlo více než 6 měsíců.

peněz a dodatečných úspor zakoupili dne 30. 11. 2007 rodinný dům, do kterého se přestěhovali a v němž budou bydlet. Jakým způsobem bude tato situace vyřešena z hlediska daně z příjmů fyzických osob?

Řešení:

Příjem z prodeje bytu je za uvedených podmínek od daně z příjmů osvobozen, a to v souladu s § 4 odst. 1 písm. a) ZDP a dále dle § 4 odst. 1 písm. u) ZDP, neboť příjem z prodeje bytu byl využit k zajištění bytových potřeb dle § 15 ZDP, a to dříve, než uplynul jeden rok po skončení roku, v němž manželé příjem z prodeje bytu obdrželi. Pro osvobození od daně z příjmů fyzických osob je nutno koupit uvedený dům nejpozději do konce roku 2008.

Příklad č. 9:

Co by se stalo v situaci, kdy manželé Nečasovi v předchozím příkladě uplatní za rok 2007 nárok na osvobození od daně z příjmů na příjmy z prodeje bytu, neboť očekávají, že v roce 2008 zakoupí rodinný dům pro své bydlení, avšak v roce 2008 se tak nestane a tento rodinný dům bude koupen až v roce 2009?

Řešení:

V tomto případě je nutno postupovat podle pokynu Ministerstva financí D-300, který v bodě 11 týkajícím se § 4 ZDP říká, že v takovém případě je nutno zahrnout příjem z prodeje bytu do zdanitelných příjmů za to zdaňovací období, ve kterém uplynula lhůta pro osvobození od daně z příjmů (tj. za rok 2008). Za toto období by bylo nutno považovat prodejní cenu 900 000 Kč jako zdanitelný příjem, jako daňový výdaj by byla uplatněna kupní cena bytu a příp. další výdaje (např. opravy apod.) hrazené manžely v době, kdy byli vlastníky bytu.

Příklad č. 10:

Manželé Neznalí si ke dni 26. 5. 2004 koupili do svého vlastnictví rodinný dům v hodnotě 1 000 000 Kč, ve kterém bydleli až do září roku 2007, kdy tento dům prodali za 1 500 000 Kč. Pan Neznalý od roku 2002 podniká jako OSVČ – automechanik a v průběhu roku 2004 vložil rodinný dům do svého obchodního majetku. V průběhu roku 2006 však tento dům opět z obchodního majetku vyjmul. Manželé Neznalí s odvoláním na skutečnost, že v rodinném domě bydleli déle než 2 roky před prodejem, uplatnili na příjem z prodeje domu nárok na osvobození od daně z příjmů fyzických osob za rok 2007. Neporušili tím ZDP?

Řešení: Bohužel porušili. Jelikož byl dům vložen do obchodního majetku pana Neznalého, nárok na osvobození od daně z příjmů by vznikl až po uplynutí 2 let od vyřazení domu z obchodního majetku, tj. v roce 2008. Manželé Neznalí tak měli z hlediska osvobození od daně z příjmů s prodejem domu ještě rok počkat.

1.3 Zdaňování příjmů fyzických osob a daňové přiznání

Pokud dosahuje fyzická osoba v průběhu zdaňovacího období¹⁰ příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů a zároveň nejsou od daně z příjmů osvobozeny, podléhají tyto příjmy zdanění. K tomuto zdanění dochází buď prostřednictvím jiného subjektu, který příslušnou daň vypočte, srazí a obvykle také odvede (typickým příkladem této situace je zdaňování příjmů ze závislé činnosti (zaměstnání), kdy výpočet daně a její odvod zajišťuje zaměstnavatel, ale také např. zdaňování úroků na běžných účtech u bank, kdy výpočet a srážku daně provádí

¹⁰ Zdaňovacím obdobím je u fyzických osob vždy kalendářní rok.

banka, nebo např. zdanění dividend z tuzemska, kdy výpočet a srážku daně provádí společnost, která dividendy vyplácí atd.), nebo druhou možností je, že zdanění příjmů musí provést přímo poplatník, a to prostřednictvím svého daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Podle způsobu zdanění je také možno určitým způsobem ovlivňovat základ daně poplatníka a tím i výslednou daňovou povinnost. V případě, že dochází ke zdanění prostřednictvím jiného subjektu, jsou pochopitelně možnosti ovlivnění základu daně menší než v případě, že si svou daňovou povinnost vypočítává poplatník sám prostřednictvím svého daňového přiznání. V případě, že zdanění zajišťuje jiný subjekt, není dokonce někdy možné základ daně ovlivnit vůbec (např. v případě zdanění úroků z vkladů na běžných účtech v zásadě nemá poplatník daně žádnou legální možnost, jak by mohl základ daně ovlivnit). Jindy je to možné pouze nepřímo (např. v případě příjmů ze závislé činnosti může poplatník snižovat svůj základ daně tím, že svému zaměstnavateli doloží doklady, které je nutno mít k uplatnění některých slev na dani apod.). Naopak v případě, že si poplatník zajišťuje zdanění svých příjmů sám prostřednictvím podaného daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob, může velmi často již v průběhu zdaňovacího období aktivně ovlivňovat (minimalizovat) svůj základ daně z příjmů (typickým druhem takových příjmů jsou příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti podle § 7 ZDP). Nejideálnější situací ovšem je, pokud poplatník své zdanitelné příjmy vůbec zdaňovat nemusí. Klíčovou otázkou tedy je, kdy poplatník daně z příjmů fyzických osob musí podávat přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Odpověď na tuto otázku je nutno hledat v § 38g ZDP. Dle tohoto ustanovení platí, že daňové přiznání je povinen podat každý, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, přesáhly 15 000 Kč, pokud se nejedná o příjmy od daně osvobozené nebo o příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby¹¹. Daňové přiznání je povinen podat i ten, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, nepřesáhly 15 000 Kč, ale vykazuje daňovou ztrátu. Daňové přiznání není povinen podat poplatník, který má příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky podle § 6 ZDP pouze od jednoho a nebo postupně od více plátců daně včetně doplatků mezd od těchto plátců (§ 38ch odst. 4 ZDP), pokud neuplatňuje výpočet daně ze společného základu daně manželů podle § 13a ZDP. Podmínkou je, že poplatník podepsal u všech těchto plátců daně na příslušné zdaňovací období prohlášení k dani¹² podle § 38k ZDP a vyjma příjmů od daně osvobozených a příjmů, z nichž je vybírána daň zvláštní sazbou daně, nemá jiné příjmy podle § 7 až 10 ZDP vyšší než 6 000 Kč. Rovněž není povinen podat daňové přiznání poplatník, jemuž plynou pouze příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků ze zahraničí, které jsou podle § 38f ZDP vyjmuty ze zdanění¹³. Z toho ovšem plyne, že je naopak povinen podat daňové přiznání poplatník, který sice má příjmy pouze ze závislé činnosti u jednoho zaměstnavatele, avšak nepodepsal si u něj prohlášení poplatníka daně z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků podle § 38k ZDP a také poplatník, který má současně příjmy od dvou a více různých

¹¹ Z hlediska daně z příjmů platí, že některé příjmy vstupují do obecného základu daně fyzické osoby (viz dále) a některé příjmy jsou zdaňovány zvláštní sazbou daně (zejména dle § 36 ZDP). Do daňového přiznání se zahrnují pouze ty příjmy, které nejsou zdaňovány zvláštní sazbou daně.

¹² Dle ZDP má zaměstnanec mající příjmy ze závislé činnosti právo podepsat u jednoho zaměstnavatele (maximálně u jednoho zároveň!) tzv. prohlášení poplatníka daně z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků. Podepsáním tohoto prohlášení získává nárok na uplatňování některých měsíčních slev na dani a dále nárok na zdaňování příjmů tzv. zálohovou daní, která je obvykle výhodnější než daň srážková. Z tohoto důvodu je velmi vhodné, aby si toto prohlášení u svého zaměstnavatele podepsal každý ze zaměstnanců, neboť bude odvádět nižší daň než v situaci, kdy by toto prohlášení nepodepsal.

¹³ § 38g odst. 2 ZDP dále vymezuje speciální podmínku, za níž je povinen podat daňové přiznání poplatník – daňový nerezident.